

11]. Ми шукаємо розраду від загубленості в розмовах з друзями, у вечорах проведених з рідними, у прогулянках парком, задаємо собі питання «хто я?» і, знайшовши оманливу відповідь, тішимо себе вирішенням проблеми.

Щоб нам було легше вийти на новий шлях, М. Шлемкевич окреслив свою думку як це зробити, звертаючись до українських людей з минулого: «мусиш вийти з тюрми своїх власних думок, переживань <...> з гетто своєї душі, з гетто самозакоханости...» [3, с. 128]; «жкий людино в родині для родини, в суспільстві для суспільства, в світі для світу» [3, с. 128]; «став собі об'єктивні цілі та йди до них» [3, с. 128]; не треба мати за розраду горе інших народів Європи, не порівнювати, що у інших країнах/в інших людей щось трапляється гірше. «Така розрада передчасна й невинуватана» [3, с. 135]; «ми попали в те суспільство і мусимо влестися в його темпо, щоб нас не розчавило» [3, с. 141]; «людино, умій дивитись на людей!» [3, с. 147].

Висновки. Отже, українська людина є різною. Вона проживає в період, коли ще не забуті минулі вчинки ворога і коли досі ворог гнобить її. Українське горе триває довго, проте ми звикли виживати і радіти попри все. Ми вдосконалюємо рідну мову, пізнаємо культуру, відкриваємо реальну історію, згуртовуємося, аби разом було легше. М Шлемкевич описав своє бачення життя та розвитку української людини. Основне на чому наголошує автор праці є вихід з розгубленості за допомогою знаходження себе, визначення свого місця в суспільстві. Ми прагнемо вийти на новий шлях української долі і ми це робимо. Україна на півшляху до втілення заповітної мрії свободи. Переконані, що пережиті муки не є марними й Батьківщина розквітне синьо-жовтим стягом у вільному небі, а разом з нею українська людина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримський С. Принципи духовності XXI століття. URL: <https://day.kyiv.ua/article/cuspilstvo/serhiy-krymskyu-pryntsyru-dukhovnosti-khkh-stolittya>.
2. Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу: курс читаний в Укр. нар. ун-ті : з мал. і портр. укр. культ. Діячів. Київ: Абрис, 1991. 272 с.
3. Шлемкевич М. Загублена українська людина. Нью-Йорк, 1954. 157 с.

Тетяна ПЕТРИК

Науковий керівник – проф. Леся АЛЕКСІЄВЕЦЬ

ПРОБЛЕМА ПОЛЬСЬКИХ ШКІЛ У ЛИТВИ У 1998–2019 рр.

Вступ. Для сучасної Польської республіки доволі актуальним є питання допомоги своїм національним меншинам за кордонами Польщі (у Німеччині, Чехії, Словаччині, Угорщині, Литві, Україні та інших державах), де ці меншини проживають. Для Польщі важливо, аби поляки за її кордоном залишалися поляками та продовжували спілкуватися польською, були римо-католиками, притримувалися національних традицій і звичаїв, не забували про польську культуру. Одним з аспектів, який дозволяє зберігати цю польськість за теренами Польщі є наявність польських національних товариств і шкіл. Однак, між Литвою та Польщею існує ряд суперечностей, пов'язаних із діяльністю польських шкіл на території Польщі, які розпочалися ще в 1990-х роках та тривають до сьогодні. Тому актуальним є дослідження цієї проблеми у окреслений період, який охарактеризувався загостренням дипломатичного протистояння між державами у згаданій сфері.

Мета. Метою дослідження є вивчення проблематики діяльності польських шкіл у Литві у період з 1998 до 2019 рр. (час каденції Президентів Литовської республіки Вальдаса Адамкуса, Роландаса Паксаса та Далі Грибаускайте).

Основний текст. Як уже згадувалося, однією з держав, де проживає велика польська спільнота, є Литовська республіка. Тут кількість поляків становить близько 6.7% від усього населення [2]. Причини цього – географічні та історичні. Перше, Польща та Литва є сусідами. Друге, інтеграційні процеси між Польщею та Литвою розпочалися ще в XIV ст., коли Польське королівство та Велике князівство Литовське пішли на зближення, що призвело до їхнього об'єднання в 1569 р. у Річ Посполиту, яка проіснувала до 1795 р. Після Першої світової війни відновлені Польща та Литва вступили між собою у війну 1919–1920 рр. за Віленський край, яка завершилася перемогою першої. За результатами Другої світової війни ці території ввійшли до складу Литви. У 1989–1990 рр., після радянської окупації, Польща та Литва розпочали між собою нову фазу стосунків. Усі ці згадані історичні перипетії призвели до того, що на території сучасної Литви проживає значна частина поляків [10].

У 1990 р. в Литві було вирішено, що іншомовні школи мають підпорядковуватися місцевій владі, проте фактично це не сприяло їх розвитку, позаяк литовські органи місцевого самоврядування почасти не мали на це достатньо коштів. Натомість польська сторона висловлювалася за те, аби ці школи функціонували в умовах високого фінансування, проте ці прохання не змінили ситуації [6, с. 226–227].

З 1998 р., після приходу до влади у Литві Президента Вальдаса Адамкуса, перша каденція якого тривала до 2003 р. [1, с. 380–390], литовсько-польські відносини у контексті польської освіти у Литві, дещо загострилися. У 2000 р. Литва вирішила скасувати обов'язковий випускний шкільний екзамен із польської мови як рідної, а з 2002 р. припинено переклад підручників для випускників XI–XII класів із литовської мови на польську [6, с. 227; 5; 7, с. 132–133].

За недовгого президентства Роландаса Паксаса (2003–2004 рр.) у Литві [1, с. 390] в ході освітньої реформи було прийнято рішення про необхідність функціонування у початкових школах спеціалізованих кабінетів, а це, своєю чергою, не сподобалося польській владі [6, с. 228; 8].

Повернення у президентське крісло Вальдаса Адамкуса та його друга каденція (2004–2009 рр.) [1, с. 396] лише продовжували попередні тенденції. У 2005 р. було прийнято «Стратегію розвитку освіти польської національної меншини у Литві» [4]. Цей документ установив мінімальну кількість учнів у польських закладах середньої освіти Литви: у IV–VIII класах – не менше, ніж 15 осіб, у IX–X – не менше, ніж 10. Ці нововведення призвели до втрати самостійності 22 польськими школами, що викликало нову хвилю невдоволення з боку поляків [6, с. 228].

У 2009 р. у Литві розпочалося 10-річне президентство першої жінки, що зайняла цю посаду в державі – Далі Грибаускайте [1, с. 396]. Однак, загострення польсько-литовських взаємин у зв'язку з польськими школами продовжувалося. У 2011 р., внаслідок оновлення Закону про освіту [9], у Литві збільшено кількість предметів у школах національних меншин, які мають викладатися литовською мовою. До таких увійшли історія, географія та знання про світ, а також основи патріотичного виховання. Це, своєю чергою, занепокоїло польську сторону, яка вбачала у цих змінах літоунізацію поляків у Литві [6, с. 228].

Наступним наріжним каменем стало те, що Литва у 2013 р. вирішила зробити однаковим випускний екзамен із литовської мови як для випускників шкіл із литовською мовою викладання, так і для тих, хто закінчував польські школи у Литві [3]. Така ж уніфікація у 2017 р. спіткала курс литовської мови серед учнів молодших класів незалежно від того, які класи вони відвідують – литовськомовні чи польськомовні. Поляки у відповідь на ці рішення почали говрити литовським урядовцям те, що, таким чином, утискаються права польськомовного населення у Литві, яке не здатне конкурувати на рівних у знанні литовської мови з литовськомовним [6, с. 228–229]. Польська дослідниця Данута Кумілевіч-Ручінська для підтвердження тверджень наводить статистику: у 2000/2001 навчальному році у польських школах у Литві навчалось 22.3 тис. учнів, а вже у 2018/2019 – лише 11.1 тис. [6, с. 225].

Висновки. Як бачимо, проблема польських шкіл у Литві є доволі давньою та дискусійною. З одного боку, можемо зрозуміти польську сторону, яка хотіла б, щоб Литва приділяла більше уваги польським школам на своїй території, аргументуючи це тим, що бажає найкращих умов для етнічних поляків у Литві та закидаючи литовцям асиміляцію польських дітей. З іншого боку, цілком зрозуміла і позиція Литви, яка прагне зробити всіх своїх громадян повноцінними литовцями, для яких пріоритетними були б саме литовські мова, культура, звичаї та традиції, чим пришвидшує розвиток патріотичного виховання на своїх територіях. На жаль, за період із 1998 до 2019 рр. спостерігалася доволі одноманітна тенденція: Литва приймала певні самостійні рішення про те, яким вона хоче бачити освітню політику всередині країни, а Польща натомість займалася постійною критикою цих рішень. На нашу думку, ця проблематика як у досліджуваній період, так і зараз є одним із найважливіших наріжних каменів між обома державами; діалог, як такий, між ними відсутній, що спонукає і спонукає до погіршення відносин між Литвою та Польщею та, на жаль, може бути використаний третіми сторонами як фактор дезінтеграції всередині Європейського Союзу (ЄС) та Північноатлантичного альянсу (НАТО). Тож, окреслені питання дослідження є вагомими як у теоретичній, так практичній компоненті й потребують дослідження надалі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бумблаускас А., Ейдінтас А., Кулакаускас А., Тамошайтис М. Історія Литви кожному / гол. ред. В. Строля; відп. ред. Ю. Ференцева; перекл. з литов. В. Кулініч. Київ: Видавець ТОВ "Балтія-Друк", 2018. 424 с.
2. Бур'ян М.С., Примаченко Я.Л. Литва, Литовська республіка. // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Видавництво «Наукова думка», 2009. 790 с.
3. Brandos egzaminų organizavimo ir vykdyto tvarkos aprašas, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas nr. V-1195, 2013-12-5.
4. Įsakymas dėl Lietuvos lenkų tautinės mažumos švietimo raidos strategijos patvirtinimo, iSAK-814, Valstybės žinios, 2005-05-19, nr. 63-2252.
5. Įsakymas Dėl tautinių mažumų švietimo nuostatų, Valstybės žinios, 2002-0126, nr. 9-337, pkt. 11.8.
6. Kamilewicz-Rucińska D. Uczniowie szkół polskich na Litwie – wolni, aczkolwiek zniewaleni. Dziecko w historii - między godnością a zniewoleniem. Tom 2. Godność jako źródło naszego człowieczeństwa, red. naukowa Elwira J. Kryńska, Łukasz Kalisz, Agnieszka Suplicka. 2022. S. 221-235.

7. Kamilewicz-Rucińska D. Walka o szkolnictwo polskie na Litwie (1945–2000). Rocznik Stowarzyszenia Naukowców Polaków Litwy 2017, t. 17. S. 121–139.
8. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003-06-17, Valstybės žinios, 2003-06-28, nr. 63-2853.
9. Lietuvos Respublikos Švietimo Įstatymo pakietimo Įstatymas, Vinius 2011, Valstybės žinios, nr. Xi-1281.
10. Topolski J. Historia Polski. Poznań: Wydawnictwo Poznańskie, 2015. 384 s.

Вікторія СУШКО
Науковий керівник – доц. Віктор ГРУШКО

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ВПЛИВУ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОНОЛОГІЇ В ПЕРІОД КИЇВСЬКОЇ РУСІ

У даній статті розглянуто вплив української демонології зокрема на суспільство, його структуру, прослідковуються зміни, що відбувалися в суспільстві після зміни релігії. Ця стаття описує соціальну картину Київської Русі в переломний момент її існування та розвитку.

Ключові слова: волхви, класова система, ієрархія, князівська рада, суспільство, соціальні відносини, правитель, вплив.

Вступ. В сучасному світі важливо розуміти як саме український народ переживав кардинальну зміну релігії та до яких соціальних змін це призвело. Прослідкувавши цю лінію, науковцям буде простіше зрозуміти український менталітет та українців як етнос.

У статті проаналізовано ключові аспекти впливу української демонології на соціум в період Київської Русі.

Метою даної статті є на основі комплексного й об'єктивного аналізу зробити науково обґрунтовані висновки щодо соціального аспекту впливу української демонології в період Київської Русі.

Аналіз досліджень та публікацій. Дана проблема висвітлювалась у працях таких вітчизняних та зарубіжних вчених як Лозко Г., Огієнко І., Костомарова М. І., Удода О., Юрія М. та інших.

Виклад основного матеріалу. Кардинальна зміна релігії на державному рівні, безумовно, призвела до наростання ворожих настроїв серед суспільства. Постало питання що ж робити такому соціальному стану як волхви та з ким надалі мають радитися князі? До прикладу, князь Олег навіть не сідав на свого коня, через пересторогу одного з вішунів, як це згадано у «Повісті минулих літ» [4].

Українські волхви належали до представників вищої класової системи суспільства. Вони були такими шанованими, що кожне плем'я чи поселення мало свого віщуна. Найвище в цій духовній ієрархії стояв державний жрець, який мав владу над іншими, а також був близько до князя. «Вірогідно, що всі важливі справи в князівстві вирішувалися на князівських радах, в яких брали участь найшановніші волхви» [2, с. 50].

Щодо функцій волхвів, то вони були надзвичайно різноманітними, адже охоплювали усі сфери життя тогочасного суспільства. Жерці, які були розпорядниками на всіх обрядових іграх, богослужіннях чи жертвоприношеннях, пильно стежили за тим, щоб вироблені протягом віків ритуали виконувалися за всіма правилами. «Волхви-агрономи визначали і встановлювали за зоряним небом строки молінь, оранки, сівби та збирання врожаю» [2, с. 50]. До духовної верстви також належали облакогонителі та храпильники. Перші вміли впливати на погоду та викликати дощ, а другі спеціалізувались на виготовленні талісманів-оберегів.

Звичайно, жерці та волхви користувалися безумовним авторитетом в суспільстві, навіть серед князів. Були випадки, що їх пам'ять вшановували ще довгий час після їхньої смерті. Це простежується в монографії «Дохристиянські вірування українського народу» [3] і там ми знаходимо таке твердження – «Коли потрібно було принести жертву, її приносив кожен за себе або старший в родині, цебто батько; він же був і виконавцем усіх приватних родинних обрядів. А публічні жертви звичайно приносив князь або його бояри» [3, с. 173-174]. Разом із попередньо розглянутою інформацією, воно дає нам підстави висунути припущення, що волхви були потрібні суспільству не як стан, котрий зосереджений лише на ролі посередництва між вищими силами та людьми, а як думка громадськості, яка може впливати на певні рішення правителів. Саме тому стає зрозумілим чому тогочасні бунти проти нової віри очолювались представниками авторитетного духовенства. «Часом конфлікти виникали між церковниками та народом і навіть князями, коли церковні пости збігалися з традиційними святами, що вимагали ритуальної м'ясної їжі. У XII ст. відбувалися запеклі сутички за право дотримання дідівських звичаїв» [2, с. 65].

В період Київської Русі волхвування було на завершальній стадії розвитку завдяки розвиненим соціальним відносинам, а також наявності держави. Проте, через прийняття християнства відбувся